

גישות פילוסופיות לסבל

החוג לפילוסופיה, האוניברסיטה העברית
קורס מס' 15528

סמסטר א', 2020/2021, יום א' 14:15-12:30
מקוון

מרצה: ד"ר עודד נעמן, חדר 325, בניין מנדל
שעות קבלה: שלישי 11:00-10:00, בתיאום מראש

תיאור הקורס

סוקרטס אמר שהפילוסופיה מתחילה בפליאה, אך לעתים קרובות הפליאה מתחילה בסבל. אחרי שאסון מתרחש, אנחנו רוצים לדעת: למה? כשאנחנו מאבדים אדם קרוב או חולים במחלה קשה, אנחנו ניצבים משתאים ומנסים להבין. גם הלידה וגם המוות מעוררים פליאה ושניהם כרוכים בסבל. אמנם החיים לא כוללים רק סבל, אבל הם כוללים יותר סבל משאפשר לשאת. מהו סבל? האם סבל נפשי שונה מסבל גופני? האם סבל שונה מכאב? האם סבלן של חיות שונה מסבלם של אנשים? מדוע סבל הוא חלק מהותי כל כך מחיי אנוש? האם תמיד עדיף להימנע מסבל? האם מוצדק, לפעמים, לרצות לסבול? מהו דבר "בלתי נסבל"? כיצד עלינו לשאת את הסבל? האם אי-פעם מוצדק לגרום סבל? האם, למשל, מוצדק להעניש אחרים? האם מוצדק לנקום? האם מוצדק להתחרט? התשוקה סובלת מהעדרו של מושאה – האם חיים ללא סבל הם חיים ללא תשוקה? האם ניטשה צדק כשאמר שהבעיה הגדולה של האדם היא לא הסבל אלא חוסר המשמעות של הסבל? בקורס זה נקרא פילוסופים ופילוסופיות עכשוויים לצד הוגים והוגות מן העבר. בודהה, אדם סמית', פרידריך ניטשה, וירג'יניה וולף, סימון וייל, סמואל בקט, חנוך לוין, איליין סקארי, מישל פוקו, עמנואל לוינס, אן קרסון, פיטר סינגר, קורה דיימונד, פיטר גולדי ועוד.

מטרות

ללמוד מאחרים ומעצמנו על התשובות לשאלות לעיל. אך גם ללמוד כיצד לקרוא מאמר פילוסופי, כיצד לדון בשאלה פילוסופית וכיצד לכתוב חיבור פילוסופי. אמנם מטרתנו היא ללמוד אבל לא נמצא תשובות חד-משמעיות לשאלות, לא נמצא את אפשרויות הקריאה והדיון הפילוסופים ולא נכתוב חיבורים פילוסופים מושלמים. נדע יותר משידענו ונעריך את הידע שחסר לנו.

מטלות

- א. השתתפות: אמנם ארצה בשיעור מדי פעם, אך מטרת השיעור היא לנהל שיחה פילוסופית. לכן ההשתתפות בשיעור היא מהותית. טעויות ובלבול הם חומרי הגלם של השיחה הפילוסופית ולכן אין לחשוש מהם אלא לשמוח שאנחנו יכולים לעזור זה לזה לזהות, להתיר ולהבין אותם. על מנת שנרגיש בטוחים מספיק כדי לחשוף את תפיסות עולמנו ולהיעזר זה בזה, עלינו לכבד זה את זה תמיד וללא יוצא מן הכלל. השתתפות בשיעור כוללת אחת מהפעולות הבאות: כתיבת הודעות בצ'אט, כתיבת רעיונות והערות בפדלט והשתתפות בדיון במהלך השיעור. אם בכל שיעור (סך-הכל 13 פגישות) תנקטו באחת או יותר מהפעולות הללו, תרוויחו **20 אחוזים מהציון הסופי בקורס**.
- ב. תגובה שבועית: בכל שבוע כל תלמידה ותלמיד ינסחו שאלה או תגובה לאחד או יותר מהטקסטים שנדרשו לקרוא ויפרסמו אותה בפורום המשותף ב-moodle. גם תגובה שמתייחסת להערה או שאלה של תלמיד או תלמידה אחרים תחשב כתגובה. על כל התלמידים לפרסם תגובה עד השעה 12:30 בצהריים ביום שבת (יממה לפני תחילת השיעור). אקרא את כל התגובות השבועיות ואכין את השיעור

לאורן. התגובה השבועית לא תקבל ציון ומי שיגישו תגובה שבועית כל שבוע יקבלו את מלוא הנקודות. הציון עבור עצם כתיבת התגובה השבועית (סך-הכל 12 תגובות שבועיות, אחת לשבוע, החל מהשיעור השני) יהווה 30 אחוזים מהציון הסופי בקורס.

ג. עבודת גמר: בתום הסמסטר כל התלמידים והתלמידות נדרשים להגיש עבודה. מי שרשומים לקורס כשיעור בן 2 נ"ז יכתבו עבודה באורך 8-10 עמודים ומי שרשומים לקורס כסמינר יכתבו עבודה באורך 20-25 עמודים. על העבודה לדון באחד או יותר מהנושאים בהם דנו והטקסטים שקראנו ולגבש דעה אישית ומנומקת אודותיהם. אסביר את מבנה העבודה ומה צריך להיכלל בה במשך השיעור. כולם מוזמנים ומוזמנות להיפגש עמי כדי לדון בעבודה (או בכל נושא אחר שקשור לשיעור) בכל עת (נא לתאם במייל). מועד הגשה אחרון: 17.2.2021 (חודש לאחר הפגישה האחרונה). ציון עבודת הגמר יהווה 50 אחוזים מהציון הסופי בקורס.

רשימת קריאה

כל חומרי הקריאה יהיו זמינים באתר הקורס אלא אם צוין אחרת.

18.10.2020 : המצב האנושי: סבל (קריאה בכיתה)

– פרידריך ניטשה, המדע העליז, סעיף 338.

– סמואל בקט, נשימה (וידאו).

– סימון וייל, "ריק וגמול", מתוך הכובד והחסד.

25.10.2020 : מהו סבל? מהו חולי?

קריאת חובה:

– עדי אופיר, "סבל", מתוך לשון לרע: פרקים באונטולוגיה של המוסר.

או:

– Havi Carel, "Phenomenological Features of the Body", from *Phenomenology of Illness*

קריאה מומלצת: "On Being III" Virginia Woolf,

1.11.2020 : מה רע בסבל?

קריאת חובה:

– Guy Kahane, "Pain, Dislike, and Experience"

או:

– Troy Jollimore, "Meaningless Happiness and Meaningful Suffering"

קריאה מומלצת: 1. ch. *Pain: A Short Introduction*, Rob Boddice,

8.11.2020 : סבל ואמונה דתית

– פיודור דוסטויבסקי, "מרד" ו"האינקוויזיטור הגדול" מתוך האחים קרמאזוב.

או

– Robert Merrihew Adams, "Existence, Self-Interest and the Problem of Evil"

- קריאה מומלצת:
- סימון וייל, קטעים מתוך הכובד והחסד
- Boddice, *Pain*, ch. 2
- 15.11.2020: הבודהה על סבל
- קריאת חובה:
- Mark Siderits, chapters 2 and 3, *Buddhism as Philosophy: An Introduction*
- או
- סנקה, מתוך מכתבים אל לוקיליוס.
- 22.11.2020: טראומה: למות בחיים
- קריאת חובה:
- Susan Brison, *Aftermath*, chapter 3
- או:
- Elaine Scarry, *The Body in Pain*, intro and ch. 1
- קריאה מומלצת: Boddice, *Pain*, ch. 9
- 29.11.2020: סבלן של חיות
- קריאת חובה:
- Peter Singer, “All Animals are Equal”
- או
- Cora Diamond, “Eating Meat and Eating People”
- קריאה מומלצת: Boddice, *Pain*, ch. 3
- 6.12.2020: האם עלינו לסבול? חרטה ואבל
- קריאת חובה:
- Rüdiger Bittner, “Is It Reasonable to Regret Things One Did?”
- או
- Berislav Marušić, “Do Reasons Expire? An Essay on Grief”
- 13.12.2020: אין שיעור (חופש חנוכה).
- 20.12.2020: האם עלינו לסבול? ענישה
- קריאת חובה:
- מישל פוקו, קטעים מתוך לפקח ולהעניש.
- או
- R. A. Duff, “Restorative Punishment and Punitive Restoration”

קריאה מומלצת: חנוך לוין, חייב להיענש, זמין אונליין: [/http://hanochlevin.com/text/p175](http://hanochlevin.com/text/p175)

27.12.2020: האם עלינו לסבול? הכרה בזולת

קריאת חובה:

Emmanuel Levinas, "Useless Suffering" –

או

Adam Smith, *The Theory of Moral Sentiments*, chp. 1, "Of Sympathy" –

3.1.2021: האם עלינו לסבול? תבונה

Michael Brady, "Suffering, Morality, and Wisdom", from *Suffering and Virtue* –

10.1.2021: האם עלינו לסבול? תשוקה

קריאת חובה:

Anne Carson, from *Eros: the Bittersweet* –

או

Peter Goldie, "Jealousy", from *The Emotions: A Philosophical Exploration* –

17.1.2021: אורחת: ד"ר שירה שמואלי. ד"ר שמואלי היא עמיתת פוסט-דוקטורט במכון כהן באוניברסיטת ת"א. היא מתמחה במשפט ומדע, היסטוריה סביבתית, ולימודי בעלי-חיים. עבודת הדוקטורט שלה התמקדה בהסדרת הניסויים בבעלי-חיים בבריטניה בסוף המאה ה-19, ובחנה כיצד משפטנים, מדענים ובירוקרטיים יצרו יחדיו משמעויות למושגים כאב וניסוי. בפרויקט הנוכחי שלה, היא מנתחת את תפקיד המדע בסטטוס המשפטי המשתנה של קופי אדם. ב-2018 ד"ר שמואלי זכתה במלגת דן דוד לחוקרים צעירים בביו-אתיקה.